

Доповідь
Голови Державної архівної служби України О. П. Гінзбург
«Підсумки роботи Державної архівної служби та архівних установ,
установ СФД у 2011 році та їх завдання на 2012 рік»

Шановні члени колегії та учасники засідання!

В останні роки все актуальніше постають завдання всебічної модернізації усіх сфер діяльності держави і суспільства. Економічна криза лише загострила необхідність її проведення. Тому зрозуміла і обґрунтована політика керівництва держави щодо проведення реформування державного управління і державного апарату. Складовою частиною цієї політики є проведення реформ бюджетного процесу, широкомасштабне впровадження проекту електронного урядування з організацією електронних послуг населенню, розвитком інформаційної взаємодії між органами влади на базі сучасних інформаційно-комунікаційних систем, із впровадженням електронного документообігу.

Архіви, як складова частина суспільства, не можуть бути поза суспільством, поза межами суспільно-політичних і соціально-економічних процесів, які відбуваються в країні. Реформування органів управління, законодавчі новації щодо надання послуг населенню, про доступ до інформації – всі ці зміни безпосередньо впливають на діяльність архівів. Тому нам важливо визначитися з напрямками подальшого розвитку з урахуванням режиму жорсткої економії бюджетних коштів.

Минулий рік був позначений процесами реформування, структурних змін органів виконавчої влади різних рівнів.

З метою вдосконалення системи органів виконавчої влади Уряд ліквідував і реорганізував низку міністерств і комітетів.

Указом Президента України від 9 грудня 2010 року № 1085 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» Державний комітет архівів реорганізовано в Державну архівну службу, запроваджено спрямування і координацію діяльності Укрдержархіву Міністром юстиції.

Зазначеним Указом Президента України на Укрдержархів покладено додаткові функції щодо забезпечення діяльності системи страхового фонду документації.

Випробування випали і на місцеві архівні установи.

У низовій ланці у деяких регіонах були спроби необґрунтовано змінити організаційно-правовий статус архівних відділів райдержадміністрацій, перетворивши їх у сектори або навіть у головних спеціалістів апарату райдержадміністрації.

Нині не відповідає чинному законодавству статус архівних відділів в Автономній Республіці Крим, Донецькій, Луганській областях та м. Києві.

З метою врегулювання цього питання Укрдержархів звернувся до Прем'єр-міністра України М. Азарова з проханням зберегти статус архівних відділів райдержадміністрацій. Мінрегіон підготував проект постанови Кабінету Міністрів України про примірні переліки структурних підрозділів державних адміністрацій, в яких збережено держархіви областей, архівні відділи райдержадміністрацій як самостійні структурні підрозділи.

Проведення реформи викликало необхідність внесення змін в законодавчу базу діяльності архівних установ та установ системи СФД. З цією метою Укрдержархівом у 2011 році на виконання повноважень вживалися заходи щодо активізації законотворчої діяльності, розробки та вдосконалення чинних актів законодавства з питань архівної справи. Розробки нових та вдосконалення чинних потребують понад 70 нормативно-правових актів. Це великий обсяг роботи.

Розроблено проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Національний архівний фонд та архівні установи», який прийнято Верховною Радою у першому читанні.

Подано до Верховної Ради проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо порядку зберігання архівних документів, пов'язаних із забезпеченням соціального захисту громадян».

Підготовлено проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про страховий фонд документації».

Проведено певну роботу з удосконалення підзаконної нормативної бази діяльності архівних установ.

Протягом року Укрдержархівом розроблено три проекти Указів Президента України, 10 проектів постанов Кабінету Міністрів, 3 розпорядження Кабінету Міністрів України.

Постановами Кабінету Міністрів України затверджено Типову інструкцію з діловодства у центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органах виконавчої влади;

внесено зміни до Положення про порядок формування, ведення та використання галузевого страхового фонду документації; внесено зміни до переліку платних послуг, які можуть надаватись архівними установами та бюджетними установами державної системи страхового фонду документації.

Окремо хочу зупинитися на пріоритетному напрямі діяльності архівних установ – забезпеченні збереженості документів Національного архівного фонду.

У звітному періоді вдалося забезпечити продовження реконструкції комплексу споруд ЦДАУ України у м. Києві. Освоєно майже 18 млн. грн.

38 архівних відділів райдержадміністрацій і міських рад отримали додаткові приміщення загальною площею 1,7 тис. кв. м.

Відремонтовано 100 приміщень у 93 архівних установах.

В архівосховищах встановлено понад 5 тис. погонних метрів стелажних полиць.

Архівними установами вживалися заходи щодо посилення охоронного та протипожежного режимів, зокрема забезпечення позавідомчої охорони, встановлення охоронної та пожежної сигналізації, систем пожежогасіння та відеоспостереження.

У Держархіві Донецької області, 37 архівних відділах райдержадміністрацій і міських рад встановлено охоронні сигналізації, у держархівах Вінницької, Чернігівської областей, 22 архівних відділах райдержадміністрацій і міських рад відремонтовано наявні охоронні сигналізації.

Держархівом Хмельницької області встановлено електронну систему контролю доступу до приміщень архіву. Держархівами Волинської, Київської, Хмельницької областей додатково змонтовано камери відеоспостереження.

У 34 архівних відділах встановлено пожежну сигналізацію. У 25 архівних установах відремонтовано наявні пожежні сигналізації. Встановлено автоматичну систему пожежогасіння у 5 архівних відділах міських рад.

Пріоритетним напрямом роботи державних архівів є перевіряння наявності та стану документів НАФ. Цей показник у 2011 році перевиконано, перевірено 2,8 млн. одиниць зберігання.

Протягом 2011 року архівними установами відреставровано 250 тис. аркушів, відремонтовано 1 млн. аркушів документів з паперовою основою.

У 2011 році Укрдержархівом проведено стажування працівників держархівів на базі Державного центру збереження документів Національного архівного фонду та науково-практичний семінар «Реставрація документів Національного архівного фонду».

Незважаючи на деякі позитивні зрушення, спрямовані на покращення умов зберігання архівних документів, залишаються невирішеними питання зміцнення матеріально-технічної бази архівних установ, забезпечення їх придатними для зберігання приміщеннями.

Кількість державних архівів, які вичерпали резерви площ для комплектування документами або впритул наблизилися до граничної межі, щороку збільшується.

Залишаються невирішеними питання розміщення ЦДАМЛМ, ЦДІАЛ, ЦДНТА, ЦДАЗУ у власних приміщеннях, переміщення документів НАФ Держархіву Чернігівської області із культових будівель у місті Ніжині, у яких немає можливості забезпечити належні умови зберігання документів. Не завершено будівництво держархівів Київської, Тернопільської областей та м. Севастополя. Не облаштовано будівлю “Закарпаткнига”, передану в оперативне управління Держархіву Закарпатської області.

Не вирішено питання щодо переміщення фондів держархівів Харківської та Одеської областей з аварійних будівель.

До цього часу не розв’язано проблему щодо функціонування Галузевого державного архіву фінансових посередників Фонду державного майна України.

Проблемою, яка потребує особливої уваги, є фінансування охорони архівів. Відповідно до постанови Уряду від 10 серпня 1993 р. № 615 “Про заходи щодо вдосконалення охорони об’єктів державної та інших форм власності”, державні архіви підлягають обов’язковій державній охороні. Водночас стаття закупівлі послуг державної охорони для державних архівів у Державному бюджеті не віднесена до захищених статей.

Укрдержархівом досягнуто домовленості з Міністерством внутрішніх справ щодо встановлення єдиної ціни (23,30 грн.) за годину в усіх регіональних підрозділах Державної служби охорони.

Існує гостра потреба в оснащенні архівних приміщень охоронними системами, протипожежними засобами та сучасними системами вентиляції і кондиціонування повітря, новітніми технічними засобами для дезінсекції, дезінфекції документів.

Залишається не вирішеним питання про виділення Держархіву Хмельницької області приміщення та додаткової штатної чисельності, що унеможлиблює розгортання роботи центру реставрації постраждалих документів внаслідок пожежі 2003 року та гарантоване забезпечення збереженості документів.

Обсяги робіт з реставрації, ремонту, мікрофільмування та оцифрування документів НАФ, які виконуються державними архівними установами, не задовольняють потреб суспільства. Задля невідкладного вирішення цієї проблеми необхідно виділити додаткові штатні одиниці державним архівним установам та оснастити лабораторії з реставрації документів та виготовлення мікрофільмів страхового фонду відповідним сучасним обладнанням і матеріалами.

Таким чином, незадовільний стан матеріально-технічної бази архівних установ, спричинений недостатнім фінансуванням архівної сфери, створює серйозну загрозу збереженості документів НАФ. Вирішенням проблеми має бути розширення площ архівосховищ шляхом будівництва нових приміщень або виділення і пристосування наявних вільних будівель.

Для вирішення зазначених проблем Укрдержархів розпочав розроблення проекту Концепції Державної цільової програми, реалізація якої дала б можливість державним архівним установам впровадити сучасні засоби зберігання документів НАФ.

З метою створення репрезентативної джерельної бази архівними установами України вжито заходів щодо **формування Національного архівного фонду документами**, які всебічно відбивають усі аспекти життя українського суспільства.

На постійне зберігання до архівних установ надійшло понад 470 тис. одиниць зберігання різних видів документів НАФ, що перевищує показники минулого року на 33 % у зв'язку з прийняттям документів від ліквідованих урядових та інших державних органів.

Кількість установ – джерел формування НАФ порівняно з минулим роком залишається стабільною, і становить 42378, з них 73 % установ мають зведені номенклатури справ, погоджені з державною архівною установою.

До описів справ включено 70 % справ постійного зберігання, схвалених експертно-перевірними комісіями державних архівів, та 77 % справ з особового складу, погоджених експертними комісіями архівних установ.

Значна увага приділялася питанням контролю за станом діловодства та організації зберігання документів в архівних підрозділах установ – джерел формування НАФ, зокрема державними архівами, архівними відділами міських рад проведено 38 оглядів стану діловодства та збереженості архівних документів на підприємствах, в установах і організаціях, 7770 комплексних, тематичних і контрольних перевірянь роботи служб діловодства, експертних комісій та архівних підрозділів.

У минулому році нарешті завершився довготривалий процес підготовки та затвердження постановою Кабінету Міністрів України Типової інструкції з діловодства у центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органах виконавчої влади. Нині вона активно впроваджується в органах виконавчої влади. Положення Інструкції застосовують також й інші установи, підприємства і організації під час підготовки власних інструкцій з діловодства.

Завершено підготовку Переліку типових документів, що створюються під час діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, інших установ, підприємств та організацій, із зазначенням строків зберігання документів. Затвердження Переліку було затримано у зв'язку з тим, що його проект Укрдержархів був змушений двічі узгоджувати з 13 зацікавленими установами у зв'язку з адміністративною реформою центральних органів виконавчої влади.

Невдовзі Перелік має бути зареєстрований у Мін'юсті як нормативно-правовий акт. Однак він вже набере чинності з 2013 року, а не в цьому році, як ми раніше планували.

Центральною експертно-перевірною комісією Укрдержархіву розглянуто та схвалено проект Переліку соціально значущих документів, що мають надходити до архівних установ у разі ліквідації підприємств, установ, організацій, які не належать до джерел формування Національного архівного фонду, розроблений Українським науково-дослідним інститутом архівної справи та документознавства разом з Укрдержархівом. Перелік також потребує реєстрації в Мін'юсті.

Значна увага Укрдержархіву приділялася забезпеченню збереженості соціально значущих документів підприємств і організацій недержавних форм власності, потрібних для соціального забезпечення громадян. Нині в Україні триває процес створення єдиної системи архівних установ для

централізованого тимчасового зберігання архівних документів, що не належать до Національного архівного фонду (трудових архівів).

Нині в регіонах України функціонують 1260 трудових архівів, із них 283 мають статус юридичної особи. У них зберігається понад 4,5 млн. одиниць зберігання. Працівники трудових архівів виконали 314813 запитів соціально-правового характеру, що значною мірою зменшило навантаження на державні архіви.

Водночас, у сфері формування НАФ є невирішені питання. В умовах припинення планового комплектування державних архівних установ через відсутність вільних площ архівосховищ вже кілька років не вдається вирішити проблему передавання на постійне зберігання документів, що зберігаються на підприємствах, в установах, організаціях понад встановлений строк. Нині їх кількість становить 1 млн. 791 тис. одиниць зберігання.

Так, майже не комплектуються державні архіви Харківської області, міста Києва, 59 % державних архівів областей мають завантаженість архівосховищ понад 90 %.

Невирішеною залишається проблема приймання документів з особового складу до держархівів областей та архівних відділів. У цьому році ситуація поліпшилася (на 22 % менше надійшло документів з особового складу), однак це не вирішує проблеми в цілому, оскільки мережа трудових архівів створюється повільно. У 2011 році створено лише 62 трудових архівів, з них 12 – зі статусом юридичної особи. Крім того, деякі архіви не забезпечили передавання документів з особового складу до трудових архівів.

Тим часом життя ставить перед нами нові завдання, особливо у зв'язку з переходом до електронного документообігу із застосуванням електронного цифрового підпису.

У 2011 року Кабінетом Міністрів України прийнято низку нормативно-правових актів, спрямованих на перехід органів виконавчої влади на безпаперовий документообіг і запровадження системи електронної взаємодії між ними. Це ставить перед Укрдержархівом як мінімум два завдання.

Перше, як і інші органи виконавчої влади, ми повинні вже у цьому році запровадити в апараті систему електронного документообігу з підключенням її до міжвідомчого електронного документообігу, зокрема: прокласти захищену локальну мережу, придбати необхідне устаткування, програмне забезпечення, підготувати кадри. Через недостатнє фінансування ми не зможемо вирішити цю проблему в 2012 році.

Ще більш складним є друге завдання – організація методичного забезпечення та контролю з боку Укрдержархіву та державних архівів за впровадженням електронного документообігу в усіх органах виконавчої влади відповідно до розпоряджень Уряду.

Нині Укрдержархівом разом з УНДІАСД розроблено проект Порядку роботи з електронними документами в діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання, який буде зареєстрований в Мін'юсті як нормативно-правовий акт. Однак, практично забезпечити збереженість електронних документів буде важко, оскільки теорія не завжди підтверджується практикою. Крім того, наші архіви не мають сучасного обладнання для забезпечення приймання електронних документів на постійне зберігання.

Головне, що вдалося вирішити, – переконати Уряд у необхідності створення документів постійного та тривалого зберігання паралельно у двох формах: паперовій і електронній.

У минулому році продовжувалося **впровадження інформаційних технологій** в архівну галузь. На жаль, через брак коштів протягом 2011 року суттєвих зрушень не відбулося.

Нині усі державні архіви мають сучасні сайти, а не веб-сторінки, 974 комп'ютери, 667 з них об'єднано в локальні мережі. У порівнянні з минулим роком ці показники збільшилися відповідно на 6 та 9 відсотків. Проте загалом в локальні мережі об'єднано лише 2/3 комп'ютерів. Доступ до мережі Інтернет забезпечено лише з половини комп'ютерів, зростання цього показника за 2011 рік – 12 %.

Кількість серверів у галузі за 2011 рік не змінилась і складає 33 одиниці, з яких 3 працюють в Укрдержархіві, 8 – у 9 центральних держархівах.

Водночас 16 державних архівних установ взагалі не мають серверів.

Лише 14 архівних установ виконали рішення колегії 2011 року щодо реєстрації сайтів в архівному домені України, а офіційний сайт ЦДАВО взагалі знаходиться на сервері іноземної держави.

На жаль, значна кількість державних архівних установ продовжує користуватись безкоштовними сервісами електронної пошти, які надаються зарубіжними або вітчизняними підприємствами. Неприпустимо вести службове листування електронною поштою через такі сервери, оскільки вони не забезпечують захисту інформації, що належить державі, тому протягом

2012 року всі державні архівні установи повинні впровадити власні поштові сервери і зареєструватись в архівному домені України, тим більше, що це робиться безкоштовно. Окрім того, для забезпечення ефективного управління кожен співробітник й структурний підрозділ повинні отримати офіційну адресу електронної пошти. Ця проблема була висвітлена на попередній підсумковій колегії і протягом звітного року не була вирішена.

Необхідно також усвідомити цінність електронної інформації, створеної у процесі повсякденної роботи архівних працівників і вжити заходи щодо запобігання втраті цього ресурсу шляхом організації зберігання усіх файлів на серверах та впровадження технологій захисту інформації в інформаційних системах, у тому числі регулярного автоматичного страхового копіювання на надійні носії. Нині жодна установа архівної галузі такої системи не має. Також обов'язково повинні бути призначені особи, відповідальні за захист інформації.

У 2011 році на вимогу Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації у зв'язку з відсутністю Комплексної системи захисту інформації в Укрдержархіві та архівних установах призупинено роботу над проектом "Український мартиролог". Цю проблему слід вирішити швидко, оскільки не тільки "Український мартиролог", а й будь-які наступні архівні проекти не можуть бути реалізовані без сертифікованого захисту інформації.

У минулому році усі держархіви оцифрували довідковий апарат та архівні документи, однак різними темпами та ефективністю. Держархіви Вінницької, Волинської, Донецької, Житомирської, Закарпатської, Запорізької та Чернігівської областей мають книжкові сканери та можливість оцифрувати архівні ресурси, але постає питання організації ефективного та зручного доступу, захисту та надійного зберігання електронної інформації.

Водночас у держархівах (за винятком ЦДІАК, ЦДКФФА та Держархіву Волинської області) відсутні централізовані сховища даних для зберігання отриманих цифрових зображень. Це унеможливорює ефективне використання вже наявної інформації та її захист від пошкодження або втрати.

За звітний період не створено жодного підрозділу з інформаційних технологій.

У цілому це свідчить про відсутність належної уваги з боку держави та безпосередньо директорів архівних установ до питань накопичення та надійного збереження електронної інформації, відсутність ресурсів для

переведення архівної інформації в електронну форму та неготовність архівів до надання послуг громадянам та суспільству в електронному вигляді.

Розвиток інформаційного суспільства в Україні, державні програми “Електронний Уряд” та інші не дозволяють архівній галузі залишатися осторонь процесів інформатизації. Щоб не залишитись на узбіччі розвитку, у 2012 році державним архівним установам необхідно вжити низку заходів, зокрема: завершити створення підґрунтя власних інформаційних систем як складових галузевої системи, зокрема придбати сервери, завершити побудову локальних мереж і підключити до них усі комп’ютери, крім тих, де обробляється інформація з обмеженим доступом, побудувати систему захисту інформації.

Дуже гостро стоїть питання легалізації програмного забезпечення і Уряд приділяє цьому підвищену увагу. Протягом 2012 року необхідно здійснити легалізацію усього програмного забезпечення, що використовується в архівній установі, у тому числі програм антивірусного захисту як для окремих комп’ютерів, так і для серверів, або замінити на аналоги, які не потребують ліцензування.

Безумовно, на ці заходи потрібні чималі кошти, які своєчасно необхідно передбачати у щорічному бюджетному запиті.

2011 рік у діяльності архівних установ характеризувався збільшенням показників у напрямку здійснення інформаційної політики та проведення іміджевих заходів, активізацією співпраці із громадськістю.

Архівними установами розглянуто 378 964 запити, понад 87% з яких виконано з позитивним результатом.

78,6 % запитів соціально-правового характеру виконано архівними відділами райдержадміністрацій, міських рад, 20,6 % – держархівними областями, 0,8 % – центральними держархівними.

На адресу державних архівних установ надійшло 2 188 генеалогічних замовлень.

Читальні зали держархівів відвідали понад 27,5 тис. користувачів, у тому числі – 1 169 іноземних дослідників.

Державні архівні установи підготували і провели 464 радіопередачі, 464 телепередачі, на шпальтах періодичної преси вміщено 1373 документальних публікації.

Значно перевиконано планові показники з підготовки виставок документів: загальна кількість виставок – 1617 (на 10 % більше, ніж

минулого року), з них 120 підготовлено центральними державними архівами, 485 – держархівними областями, м. Києва та Севастополя, 700 – архівними відділами райдержадміністрацій, 312 – архівними відділами міськрад. Найактивнішими в організації та проведенні виставок були ЦДАВО, ЦДКФФА та держархіви в Автономній Республіці Крим, Волинській, Закарпатській, Одеській, Тернопільській, Харківській, Херсонській, Хмельницькій, Чернігівській областях, м. Києва.

Серед проведених виставок слід відзначити за інформативністю та кількістю відвідувань, такі: «Хотинська війна 1621 року», до 70-х роковин трагедії Бабиного Яру, «Партизанська слава», до 15-ї річниці прийняття Конституції та 20-ї річниці проголошення Незалежності України у приміщенні Верховної ради України, «Василь Єрмілов» у приміщенні «Мистецького арсеналу», «Війна. Документ. Пам'ять. Рік 41-й» до 70-річчя початку Великої Вітчизняної війни у приміщенні Меморіального комплексу «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років», «Чорнобильська трагедія та її відлуння», присвячену 25-й річниці трагедії на Чорнобильській АЕС, «Космічна ера в контексті архівної спадщини», «До дня пам'яті жертв Куренівської катастрофи».

Керівництво Укрдержархіву взяло участь у 50 іміджевих заходах, серед яких: прес-конференції, брифінги, відкриття документальних виставок, робочі засідання за участі представників влади, ЗМІ та громадськості, виступи на радіо та телебаченні тощо.

Співпраця Укрдержархіву, державних архівних установ та СФД із ЗМІ сприяє поширенню серед широких верств населення інформації про державну політику у сфері архівної справи та системи СФД, склад та зміст документів Національного архівного фонду, діяльність архівів у напрямку забезпечення соціальних гарантій, прав та інтересів громадян за допомогою отримання ними доступу до ретроспективної архівної інформації (робота читальних залів, виконання запитів соціально-правового характеру тощо).

Співпраця Укрдержархіву з громадськістю здійснювалася шляхом електронних консультацій та консультацій у рамках діяльності Громадської та Науково-експертної рад.

Одним з дієвих інструментів інформаційної політики Укрдержархіву, висвітлення точки зору його керівництва щодо найважливіших питань функціонування та розвитку архівної сфери залишається офіційний веб-портал Укрдержархіву. За період свого функціонування обсяг інформації на

ньому збільшився з 20 МБ до 8 ГБ, кількість відвідувачів зросла від 120 до 2–4 тисяч на добу (з них – близько 75 % громадяни України, решта – представники 108 країн світу).

За даними Секретаріату Кабінету Міністрів України, Укрдержархів займає 7 позицію щодо рівня інформаційного наповнення веб-сайтів серед 43 міністерств, відомств, інших центральних органів виконавчої влади.

Видавнича діяльність державних архівів, а саме: підготовка збірників документів, наукових розвідок, монографій, біографічних та довідкових видань була спрямована на виконання Перспективного плану науково-видавничої роботи на 2009–2013 роки.

Друком вийшли путівники держархівів Волинської та Тернопільської областей.

Рекомендовано до друку путівники держархівів Рівненської та Тернопільської областей, міжархівні довідники “Зведений каталог метричних книг, що зберігаються в державних архівних установах України”. Том 4, 5, 6, 7 та “Реєстр розсекречених архівних фондів України (фонди розсекречені в 2004–2010 рр.), анотовані реєстри описів держархів Кіровоградської та Чернівецької областей.

Видано 16 документальних публікацій.

Водночас, підсумовуючи стан виконання держархівами Плану науково-видавничої роботи на 2011 рік, можна констатувати, що зазначений план виконано лише на 5 %.

Традиційно в центрі уваги громадськості – питання доступу до архівних документів.

Державні архіви провели велику роботу з **розсекречування архівних документів.**

Переглянуто 21 136 справ (171 724 документів), в результаті чого було скасовано грифи секретності 15385 справ (127081 документів), знижено грифи секретності 625 справ (13371 документів).

За станом на 01.01.2012 загальна кількість секретних справ, що знаходяться на державному зберіганні в архівних установах України, становить 94 509 справ, з яких засекречені до 1992 року – 88 715 справи, засекречені після 1992 року – 5 794 справи. Співвідношення кількості секретних справ, що знаходяться на зберіганні в держархівах, до загальної кількості справ станом на 01.01.2012 складає **0,22 %.**

Найактивніше у минулому році робота з розсекречення архівних документів колишнього СРСР проводилась держархівами Запорізької, Рівненської, Харківської, Чернігівської областей та м. Києва.

Завершено роботу з перегляду грифів секретності МНІ колишнього СРСР та приведення їх у відповідність до вимог законодавства держархівами Миколаївської, Одеської, Полтавської, Тернопільської, Херсонської, Хмельницької областей та м. Севастополя.

Указом Президента України від 25 січня 2012 року № 35 Голові Державної архівної служби України надано статус Державного експерта з питань таємниць.

Науково-дослідна та методична робота архівних установ була спрямована на забезпечення пріоритетних напрямків практичної діяльності архівних установ.

Архівні установи у минулому році розробляли 7 науково-дослідних тем та 101 методичний посібник.

Виконано запланований обсяг робіт з розробки 6 науково-дослідних тем і 86 науково-методичних розробок.

УНДІАСД підготовлено навчальний посібник «Документознавство» для вузівської підготовки фахівців зі спеціальностей «Архівознавство», «Документознавство та інформаційна діяльність», у якому викладено теоретичні засади класичного документознавства та основні закономірності функціонування службового документа як основи сучасного діловодства.

Підготовлено аналітичний огляд «Державна архівна служба та приватні архіви: форми та напрями співробітництва» та Концепцію перероблення структури та змісту Державного класифікатора управлінської документації, завдяки якій Державний класифікатор управлінської документації доповнено новітніми різновидами сучасних документів з присвоєнням їм відповідного коду, без чого неможливе запровадження електронного документообігу.

Підготовлено методичні рекомендації «Страховання документів НАФ їх власниками або уповноваженими ними юридичними чи фізичними особами», які передбачають низку заходів, спрямованих на забезпечення збереження документів, що передаються у користування поза архівними установами, шляхом їх страхування.

Підготовлено другу редакцію «Правил роботи з науково-технічною документацією в державних архівах України», що регламентують усі процеси роботи з науково-технічною документацією.

Значна увага приділялася розробці проблем забезпечення збереженості документів НАФ. Питанням перевіряння наявності, забезпечення фізичної збереженості документів, запобігання можливості їх знищення, пошкодження присвячено 30 % методичних посібників від загальної кількості розроблених посібників.

У порівнянні з минулим роком удвічі збільшилася кількість методичних посібників з питань формування НАФ, експертизи цінності документів (22 посібники).

З метою розв'язання проблем запровадження електронного діловодства та організації роботи з електронними документами УНДІАСД, ЦДЕА розроблено низку посібників: «Перелік форматів даних електронних документів постійного і тривалого (понад 10 років) зберігання», «Порядок організації електронного документообігу із застосуванням електронного цифрового підпису в органах виконавчої влади», «Порядок роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання», «Створення архівного конвертованого електронного документа».

Проведено щорічний конкурс на здобуття премії імені В. Веретенникова за кращі наукові дослідження у галузі архівознавства, документознавства, археографії. Для участі у конкурсі подали матеріали вісім державних архівних установ: ЦДАГО, держархіви Дніпропетровської, Донецької, Житомирської, Запорізької, Одеської, Харківської, Херсонської областей.

У номінації «Археографія, архівна евристика» премію присуджено збірнику «Окупаційний режим на Дніпропетровщині в хронологічних довідках місцевих органів влади». У номінації «Документознавство» – посібнику «Діловодство» (С. В. Сельченкова, директор департаменту діловодства, формування, зберігання та обліку документів НАФ Укрдержархіву).

Крім того, подяками Укрдержархіву відзначено авторські колективи видань «Історичні автографи. З фондів Державного архіву Харківської області», «Українська політична еміграція 1919–1945: Документи і матеріали

/ Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, ЦДАГО України» та «Нариси етнічної історії Донеччини (XVIII – початок XX ст.)».

В 2011 році Державними архівними установами не виконано 15 запланованих тем, що складає 13,9 % від їх загальної кількості. Повернуто на доопрацювання 13 методичних розробок.

Однією із причин невиконання плану є недостатній рівень підготовки посібників. Зокрема, Нормативно-методичною комісією Укрдержархіву повернено на доопрацювання 22 % посібників.

Держархівами Дніпропетровської, Івано-Франківської, Львівської, Чернівецької областей науково-методична робота у 2011 році не планувалася та не проводилася.

Слід відзначити, що Держархівом Івано-Франківської області науково-дослідна та методична робота не планується протягом останніх 4 років.

Науково-дослідним інститутом макрографії виконано 22 наукові роботи у сфері страхового фонду документації, проведено науково-технічну експертизу 34 міжнародних стандартів.

У 2011 році **міжнародна діяльність** Укрдержархіву та державних архівів була спрямована на подальшу активізацію двостороннього співробітництва з архівними службами іноземних держав та пошук нових міжнародних контактів; проведення аналізу на відповідність чинному законодавству існуючих міжнародних міжвідомчих договорів; забезпечення участі делегацій українських архівістів у міжнародних форумах, встановлення зв'язків з українцями, які проживають за межами України; організацію виявлення, відбору та копіювання історичних документів про Україну в іноземних архівосховищах.

Упродовж 2011 року Укрдержархівом укладено Угоди про співробітництво між Державною архівною службою України та Генеральним державним архівом Грецької Республіки, між Державною архівною службою України і Національним Меморіалом Катастрофи і Героїзму Яд Вашем, План спільних заходів Державної архівної служби України і Федерального архівного агентства (Російська Федерація) на 2011–2013 роки.

Упродовж року проводилися консультації та узгодження текстів договорів про співробітництво з Національним архівом Республіки Куба, Національним архівом Югославії, Генеральною дирекцією Державних архівів Баварії, Державними архівами Бельгії.

Делегації українських архівістів на чолі з Головою Державної архівної служби О. П. Гінзбург взяли участь у консультаціях із керівництвом Генеральної Дирекції архівів Баварії, 12-й Загальній конференції Євро-Азійського регіонального відділення Міжнародної ради архівів, черговому засіданні Консультативної ради керівників архівних служб держав-учасниць СНД та міжнародній науковій конференції “Державні архівні служби та приватні архіви: досвід взаємодії”; щорічній тристоронній зустрічі керівників державних архівних служб України, Росії та Білорусі за участі директорів державних архівних установ цих держав,; черговому засіданні Міжнародної конференції Круглого столу архівів.

У листопаді 2011 року працівники державних архівів пройшли навчання/стажування в Осінній архівній школі при Міжнародному інституті архівознавства Тріеста та Марібору (Італія), взяли участь у роботі Другої конференції архівів слов'янських держав (Словенія).

Державною архівною службою та державними архівами здійснювалися також й інші заходи, спрямовані на поглиблення та встановлення конструктивних взаємовідносин з державними архівними службами іноземних держав.

На виконання Протоколів про спільні проекти з Федеральним архівним агентством (Російська Федерація) від 21 березня 2007 року та Департаментом з архівів та діловодства Міністерства юстиції Республіки Білорусь від 18 вересня 2008 року Державна архівна служба відповідно до своїх зобов'язань має у 2012 році провести щорічну тристоронню зустріч керівників державних архівних служб України, Росії та Білорусі на базі Держархіву Закарпатської області в м. Ужгороді.

2012 рік – це також рік проведення чергового Міжнародного конгресу архівів Міжнародної ради архівів, він має відбутися 20–25 серпня в Брісбені (Австралія). Починаючи з 2004 року, делегації українських архівістів беруть участь у роботі Міжнародних конгресів архівів МРА.

Поглиблення взаємодії із закордонним українством, поповнення НАФ документами, що належать до культурної спадщини української нації і перебувають на зберіганні в архівосховищах іноземних держав, лишаються пріоритетними напрямками міжнародної діяльності Укрдержархіву.

У 2011 році до ЦДАМЛМ із США надійшли документи, пов'язані із творчістю мистецтвознавця, поета Юхима Михайліва (передано в дар його дочкою Тамарою Скрипкою) та документ з особового архіву відомої

правозахисниці, громадського діяча та журналіста, лауреата Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка Надії Світличної (подарунок архіву від її чоловіка Павла Стокотельного).

Попри фінансову кризу та відсутність фінансування робіт із виявлення в іноземних архівосховищах документів з історії України архівні установи постійно здійснюють роботу щодо виявлення таких документів.

Відповідно до Указу Президента України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» на Укрдержархів покладено додаткові функції з реалізації державної політики у сфері створення та забезпечення функціонування системи страхового фонду документації.

Здійснено заходи щодо ліквідації урядового органу – Державного департаменту страхового фонду документації МНС України, передачі функцій з реалізації державної політики у сфері створення та функціонування державної системи страхового фонду документації до Державної архівної служби України.

Основні завдання щодо створення страхового фонду документації, інші закріплені завдання і функції Департаменту та установ СФД в цілому виконано.

За 2011 рік спільно з центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування розроблено та затверджено 7 галузевих (на вироби та об'єкти Міністерства промислової політики, на об'єкти та споруди ВП “Південно-Українська АЕС”, УДП “Укрхімтрансміак”, на об'єкти, будови, споруди та інженерні мережі ВП “Атомремонтсервіс” НАЕК “Енергоатом”, на об'єкти та споруди водогосподарсько-меліоративного комплексу, на об'єкти авіаційного транспорту, на об'єкти ВП “Атоменергомаш”) і 35 регіональних (АРК, Волинської, Дніпропетровської, Донецької, Закарпатської, Київської, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Черкаської та Чернігівської областей, міст Київ, Сімферополь, Харків, Рівне, Херсон, Тернопіль, Лозова Харківської області, Северодонецьк і Стаханов Луганської області, Іллічівськ Одеської області, Красноперекоськ і Джанкой АРК, Трускавець Львівської області, Вознесенськ Миколаївської області, Жмеринка Винницької області, Красноперекоського, Ленінського, Чорноморського і Кіровського районів АРК, Тальнівського району Черкаської області, Новобузького та Вознесенського районів Миколаївської області,

Тиврійського та Погребищенського районів Вінницької області) програм (доповнень до програм) формування СФД.

За 2011 рік створено страховий фонд документації на 68 виробів та 3523 об'єкти промисловості, будівництва, життєзабезпечення, транспортних зв'язків, пам'ятки історії, культури, містобудування та архітектури, інші об'єкти.

До бази даних Державного реєстру ПНО внесені відомості про 1578 об'єктів, оновлені (актуалізовані) дані про 1979 об'єктів, вилучено з реєстру 245 ПНО.

Державною технічною інспекцією було перевірено дотримання вимог законодавства у сфері страхового фонду документації 47 суб'єктами державної системи СФД, а саме: 5 територіальними підрозділами центральних органів виконавчої влади, 16 місцевими органами виконавчої влади, 14 органами місцевого самоврядування, 12 підприємствами, установами та організаціями.

Роботи щодо реалізації Державної програми формування страхового фонду документації на продукцію спеціального призначення на 2005–2014 роки виконані в установлені терміни відповідно до обсягів фінансування, передбачених у Державному бюджеті України на 2011 рік.

Регіональними центрами СФД у повному обсязі виконано планові показники з виготовлення та передачі на зберігання документів страхового фонду. Заборгованості з виплати заробітної плати немає.

Суб'єктам господарювання видано 4939 адміністративних актів.

Водночас у діяльності державної системи СФД є низка проблемних питань.

У першу чергу, це відсутність нормативно-правового акта щодо передавання установ СФД із сфери управління МНС до сфери управління Укрдержархіву. Проект розпорядження Кабінету Міністрів із зазначеного питання передано до Кабінету Міністрів.

У нормативно-правовій базі сфери будівництва не враховано вимоги щодо обов'язковості закладення до СФД документації на закінчені будівництвом (реконструкцією) об'єкти при введенні їх в експлуатацію.

У Державному бюджеті на 2012 рік відсутні видатки на введення у дію бази зберігання страхового фонду документації, готовність якої близько

80 %, і як наслідок, виникнення загрози значно більших витрат на консервацію об'єкта та поновлення будівельних робіт.

Існує загроза ліквідації Державної технічної інспекції у зв'язку з тим, що стаття 14 підготовленого законопроекту про внесення змін до Закону України “Про страховий фонд документації України” не містить норми про покладення функцій контролю за дотриманням законодавства у сфері формування та ведення страхового фонду документації суб'єктами державної системи страхового фонду документації на Державну технічну інспекцію Департаменту, а також зниження статусу трьох посад головних державних інспекторів до старших державних інспекторів у введеному в дію штатному розписі Укрдержархіву.

Загальний обсяг **фінансування** Укрдержархіву, Державного департаменту страхового фонду документації, центральних державних архівних установ, бюджетних установ системи страхового фонду документації, Держархіву в Автономній Республіці Крим, державних архівів областей, міст Києва і Севастополя в 2011 році становив 169 794,0 тис. грн.

З них видатки на оплату праці (з нарахуваннями) – 97 040,5 тис. грн., на оплату комунальних послуг – 10 109,6 тис. грн., видатки розвитку – 3 096,5 тис. грн.

Виділене фінансування не забезпечувало у повному обсязі вирішення першочергових проблем життєдіяльності державних архівних установ та установ страхового фонду документації, зокрема здійснення заходів з охорони архівних приміщень та забезпечення фінансування комунальних послуг.

Видатки, передбачені у Державному бюджеті України на 2011 рік Укрдержархіву, як головному розпоряднику коштів, на загальну суму 110 480,1 тис. грн. спрямовувалися на забезпечення найнагальніших потреб установ, що належать до сфери управління Укрдержархіву.

У 2011 році Укрдержархівом виконувалося 5 бюджетних програм. На виконання указів Президента України за Укрдержархівом було закріплено нову програму «Створення і зберігання страхового фонду документації».

Використання коштів Укрдержархівом у 2011 році становило 99,7 % від загального обсягу фінансування.

Середньомісячна зарплата у 2011 році у центральних державних архівних установах з розрахунку на одного штатного працівника становила 2940 грн. (2010 рік – 2 662 грн.), установах страхового фонду документації 2 792 грн. (2010 рік – 2 542 грн.).

На фінансування Державного архіву в Автономній Республіці Крим, держархівів областей, міст Києва і Севастополя у Державному бюджеті було передбачено видатки по загальному фонду на суму – 52 323,9 тис. грн., фактично спрямовано – 51 287,2 тис. грн. З них видатки на оплату праці (з нарахуваннями) становили – 37 917,3 тис. грн., на оплату комунальних послуг – 5 959,2 тис. грн., на інші поточні видатки – 7 008,7 тис. грн., видатки розвитку – 393,0 тис. грн.

Як можна забезпечувати збереженість документів НАФ, якщо на розвиток 27 установ виділено лише 393,0 тис. грн.

Найефективніше використали бюджетні кошти держархівів Волинської, Рівненської, Тернопільської, Черкаської, Чернігівської областей.

Додатковим джерелом фінансування архівів та установ страхового фонду документації залишалися позабюджетні кошти. У порівнянні з минулим роком вони збільшилися на 57% і становили 17 626,2 тис. грн. Значною мірою це відбулося за рахунок установ страхового фонду документації (9 398,0 тис. грн.).

Від надання платних послуг центральні державні архівні установи отримали 1 871,0 тис. грн. Найактивніше у цьому напрямку працювали ЦДІАЛ (456,1 тис. грн.), ЦДАГО (377,2 тис. грн.), ЦДАВО (337,3 тис. грн.), ЦДКФФА (323,2 тис. грн.).

Від надання платних послуг установи страхового фонду документації отримали 9 398,0 тис. грн. Найактивніше у цьому напрямку працювали Донбаський РЦ СФД (1 387,8 тис. грн.), Західний РЦ СФД (1 361,6 тис. грн.), Південно-східний РЦ СФД (1 290,0 тис. грн.), Кримський РЦ СФД (1 200,7 тис. грн.).

Від надання платних послуг на спецрахунки Держархіву в Автономній Республіці Крим, держархівів областей, міст Києва і Севастополя надійшло 6 324,4 тис. грн. Найвагоміших результатів досягли держархівів Полтавської (674,8 тис. грн.), Миколаївської (493,4 тис. грн.), Івано-Франківської (445,8 тис. грн.), м. Києва (417,7 тис. грн.), Рівненської (384,9 тис. грн.), Дніпропетровської (345,2 тис. грн.) областей.

Аналіз обсягів надходження коштів засвідчив, що внаслідок ефективного надання платних послуг держархівів Полтавської, Миколаївської, Івано-Франківської, Рівненської, Дніпропетровської областей

в середньому майже четверту частину свого бюджетного фінансування у 2011 році поповнили додатково для потреб установи.

Недостатньо проводилася ця робота в держархівах Луганської та Черкаської областей, де від надання платних послуг надійшло лише відповідно 19,8 тис. грн. та 11,5 тис. грн. Ці суми становили лише відповідно 1,3 % та 0,9 % від бюджетного фінансування установи на рік.

Зазначені завдання в архівній сфері та системі СФД виконують лише 4 тис. працівників.

Штатна чисельність працівників апарату Укрдержархіву та державних архівних установ – 3415 штатних одиниць. Статус державних службовців мають 57% працівників архівної галузі. У зв'язку з проведеною реорганізацією до апарату Укрдержархіву включено Державний департамент СФД, тому штатна чисельність становить 118 одиниць. Окрім того, до сфери управління Укрдержархіву включено 10 бюджетних установ системи страхового фонду документації із загальною кількістю 605 штатних одиниць.

Шановні колеги! Минулий рік не був для нас простим, але як Ви почули з доповіді, на багатьох напрямках нам вдалося досягти вагомих результатів. Дозвольте подякувати Вам за виконану роботу. Впевнена, що в наступному році ми також виконаємо ті завдання, які ставить перед нами суспільство і держава.

Підсумки 2011 року, пріоритети і завдання на 2012 рік викладено у звіті та проекті рішення колегії. Прошу його підтримати.